

JAY WILLIAMS

A háború vége

Amint a mentőautó ajtaja becsapódott, a középső férfi nyögni kezdett. Hosszan nyögött, fogai közt szűrve a hangot, miközben a jármű mennyezetét bámulta, a térdeit minden lélegzétvételnél kicsit feljebb húzva. High Pockets nehézkesen elfordította a fejét, és lenézett.

– Mi a gond, haver? – kérdezte. A középső férfi nem válaszolt.

– Valami idegen – mondta a High Pockets-szel egymagasságú, szemközti hordágyból egy férfi. – Hallottam, hogy az egyik orvos mondott neki valamit, ami úgy hangzott, mintha németül lenne.

High Pockets visszahanyatlott a hordágyra, és egész testében megfeszült, ahogy a mentőautó zötykölődni kezdett. – Az isten faszát! – mondta halkan; időközben nagy jártaságra tett szert abban, hogyan kell megkapaszkodni a hordágy rúdjaiban, enyhítve némi képp a mentőautó rázkódását, és hogyan kell visszatartania a lélegzetét a bukkanóknál, amikor a kötszer úgy nehezedett a sebére, mintha kőből lett volna. Mentőautókban rázkódott végig az elsősegély állomástól a gyűjtőállomásig, a fertőtlenítőtől a Tábori Kórházig, onnan meg a Légi Evakuáló Táborig, és végül most, Angliában talán ez az Általános Kórházba vezető útja lesz az utolsó alkalom, amikor mentőautóba pakolták be. Kétségbeesetten remélte, hogy ez lesz az utolsó.

A legfelső hordágyból kilátott a hátsó ajtó parányi ablaküvegén át a vidéki tájra. Izmai elernyedtek, a feje egy összehajtott pokrócon nyugodott; kibámult a takaros földekre meg a fölrebbenő varjakra. Itt jó lesz, hajtogatta magában. Talán végre nyugton hagynak. Talán a háború is befejeződik.

A sebére gondolt. *Harctéri sérülés. Repeszgránát; nagy hatóerejű robbanóanyag* – ezek voltak a kórházi fejlappjára írva. Magában ismételte a kifejezéseket, ami meleg, diadalittas érzéssel töltötte el. Emiatt majdnem rögtön elszégyellte magát, kiúzta a fejéből a gondolatot. Némelyik srác azért kapott Bíbor Szívet, mert megbotlott egy húskonzervben, mondta magának megbántottan, vagy azért, mert megvágta az ujjukat a zsebkésükkel. Az egyik történet, amit most nagy élvezettel idézett föl, egy olyan pasasról szólt, aki Bíbor Szívet kapott, amiért egy rókalyukban ráfeküdt egy marha, de csak azért, mert az állat az ellenségé volt.

Az ezüstös mezőket és az erdőket nézve lassan felhömpölygött benne a múlt, Einkirchenre gondolt, melynek földjei törmelékkal voltak teliszórva, a fák között pedig mesterlövészek lapultak. Emlékezett a törmelékhalomokra, ahol valaha házak álltak, és arra a zsalugáterre, amely egy egész éjszakán át ébren tartotta, ahogy újra és újra nekicsapódott a fal maradványainak. Emlékezett a döglött lovakra az utcán, és egy férfira, aki a tégladarabok között feküdt a karját leszámítva alig lehetett kivenni az alakját a kőporban. Mi jó van abban, hogy felidézte ezeket a napokat? Mindez elmúlt: a háború számára véget ért.

A férfi középen halkan felnyögött. Valaki azt mondta: – Fogd be, haver, rendben? Hallgass, az Isten szerelmére!

A férfi közéről erre azt mondta: – *Ich muss Wasser haben.*

High Pockets újra odanézett. A nyögdecslő férfi nagyon fiatal volt; világosbarna haj, beesett arcán alig serkenő szakállal. Nyilvánvalóan semmit nem fogott föl abból, ami körülötte történt, hiába forgatta a kerek, buta, kék szemeit.

High Pockets ismerte azt a szót, hogy *Wasser*. Szóval a srác egy fritz. Egy anyaszomorító rohadék. Gyűlölet nélkül szitkozódott magában, minthogy a hordágyában maga is élet-halál között lebegett, távol mindenféle valóságtól. Sebesült férfi volt, és pillanatnyilag még gyűlölni sem tudott tisztességesen.

És a gránát, amit beszedett, gondolta. Talán az gyűlölte őt? Emlékezett a sárra, amiben feküdt, miközben repeszgránátok hullottak a zászlóalj-parancsnokságra. Vajon a gránátoknak volt személyisége, vagy ez csupán számára tűnt úgy akkor? Amikor egy lövedék elhagyta az ágyú csövét, távolról úgy hallatszott, mintha ajtó csapódna. Aztán csend, aztán a levegő dühös süvítése, akár egy egyenesen neki címzett, rettentő üzenet. *Düh és gyilok*, suttogetta a gránát; a robbanás úgy szaggatta föl az anyaföldet, mint egy mesebeli, eszeveszett óriás kőfejtő. High Pockets emlékezett az elvetemült srapelre, amely belemart a mellkasába. Úgy gondolt rá, mint a szemközi domboldalon elrejtőzött ellenség kézzelfogható ütésére.

Most azonban, pokrócokba bugyolálva a hordágyán már inkább csak el-eltűnődött a gránáton. Hát nem tiszta örültség, hogy élőként kezel egy ilyen tárgyat? Mindez csupán a fejében létezik, amint azt a Doki is megmondta neki; egy repeszgránát nem érezhet gyűlöletet vagy nem haragudhat. Az ágyú is: csak egy gép, tette, amit elvártak tőle. És ha egy lépéssel továbbmegyünk, vegyük azt a pasast, aki az ágyúval tüzelt. Talán csak ő is egy gépezet, aki tette, amit elvártak tőle, tette a kötelességét. És hát hogyan utálhatnál egy gépet? A férfi lentről újra nyögött, mintha csak központozni akarná a gondolatot.

A betegszállító autó fölkanarodott egy bekötőútra, és High Pockets futó pillantást vehetett egy alacsony téglalapú épületre, és a körülötte lévő zöld gyepre. Elfordította a fejét, és megszólította a mentőautó vezetőjét. – Hé, haver, ez az a hely?

– Ja.

– Jézusom, remélem, hogy egy időre itt maradunk.

– Itt maradtok. Ez az Általános Kórház.

Amikor kinyitották az ajtókat és kiemelték a hordágyakat, High Pockets újra megkérdezte: – Ugye, tényleg itt maradunk egy ideig?

A gyakorlóruhás katona, aki a hordágyat a lába felől fogta, bólintott. – Amíg csak be nem hajóznak titeket rehabra, vagy vissza az Államokba.

– Na, az örvendetes lenne már. Rémesen kimerítő, ha össze-vissza furikáznak az emberrel.

A gyakorlóruhás a mentőautó felé biccentett. – Mi a gond azzal a sráccal?

Három-négy férfi állta körbe azt a hordágyat, amelyiken a német feküdt. Egyikük dühösen megjegyezte: – Mi a fene ez? Ez a faszi egy náci.

– Az orvosok többsége magasról leszar mindent – mondta egy másik. – Azt hinnéd, hogy vége van a kibaszott háborúnak.

– Számára biztos – mondta a mentő vezetője. Néhányan keserűen felröhögtek.

– De mégis, mi legyen itt ezzel?

Egy tizedes azt mondta: – Majd odabent. Az irodában tudni fogják. Addig is, egy éjszákára be lehetne rakni a katonai kórterembe.

A hordágyat minden további megjegyzés nélkül elszállították, rajta a férfi nyugtalanul forgatta ide-oda a fejét.

High Pockets következett. Egy folyószerű recepciós szobában felvették a nevét és az egysége számát, feltették a szokásos kérdéseket, és szenttelenül – nyilván már tucatszor csináltak ilyesmit – meghallgatták a panaszait arról, hogy a harctéri kórházban meglovasították a P-38-as Waltherét. Aztán legurították egy kő átjárón, be egy kellemesen felfűtött kórterembe. Amíg a szem ellátott, végig fehérlepedős ágyak sorakoztak, az ajtó felőli oldalon állványos-paravános ágyak, a többi pedig sima vaságy volt. A szárnyas ablakok mellett sötétítő függönyök lógtak le, az ablakokon át a messzeségben dombok emelkedtek, és egy csúcsos tornyú templom.

High Pockets-et átemelték a hordágyból az egyik sor végén lévő ágyba. A többi hordágyból folytatták a sor feltöltését. Pockets, felemelve a fejét, észrevette, hogy a német meglehetősen kényelmetlenül fekszik.

– Hé! – kiáltott a betegszállítóknak. Az egész kórterem felé fordult. Szerencsétlenül köhentett egyet, nem volt valami boldog, hogy magára vonta az emberek figyelmét. – Csak kéne még egy párna – dünnyögte.

A szemközti szomszédja, egy rókaképű és féllábú fiatal katona megragadta a mankóit, és átbicegett hozzá egy párnával. – Mindjárt vacsoraosztás – mondta. – Melyik alakulattól vagy? High Pockets megmondta neki.

– Én Saarbrückenben léptem aknára – mondta a másik. – Ez egy patkánylyuk. Nincs elég ápoló. Halálra dolgoztatnak itt minket.

– Megint pattogsz, Alamo? – kérdezte valaki.

Alamo az állapotához képest ügyesen megperdült. – Majd mindjárt megkóstoltatom veled a mankóm végét, jó? – mondta.

– Na nézd csak, az őrmester – mondta egy fekete a mellette lévő ágyból. Szélesen vigyorgott és legyintett a begipszelt karjával. – Ha nem figyelsz, simán kihasználja, hogy ő a rangidős, és még itt is képes, és húsz év futkosót sóz a nyakadba.

– Szűnj meg, Shorty – mondta Alamo. Felküzdötte magát High Pockets ágya szélére, a padlónak feszítve a mankóit.

– Hol szolgáltál? – kérdezte High Pockets a feketét.

– Nehéztüzérség.

Alamo közbevágott: – Az ő egysége énekelte azt minden alkalommal, amikor tüzet nyitottak, hogy *Rommel, Rommel, az irhád hord el*.

– Hallottam róluk – mondta High Pockets, tisztelettel nézve a fekete katonára. – Jópofa srácok, bár míg ők lovagoltak, addig mi kutyagolhattunk.

A fekete felnevetett. – Mutass egy tengerészgyalogost, aki nem ezt mondja!

Megjelent a főnövér, egy vörös hajú nő, csíptetős notesszal és hőmérővel, véget vetve a társalgásnak. – Új sérült? – kérdezte katonásan. High Pockets jelentkezett. A nővér a szájába rakta a hőmérőt. – A kapitány később megvizsgálja. Kímélő étrenden van?

– 'em hőm.

– Jó fiú.

Amint a nővér továbbment a következő férfihoz, egy gondterhelt ápoló lépett be az étkezőkocsival. Felpockolta High Pockets-et és a térdeire helyezte a tálcát.

High Pockets már majdnem végzett a porciójával, amikor hangos szitkozódás hallatszott a német ágya felől. Az ápoló ott állt az ágy lábánál, és homlokráncolva bámulta a németet.

– Ez egy fritz – mondta megrökönyödve. – Mit mond?

A csupaszs felsőtestű német idegesen rázta a fejét, sebesen magyarázott valamit. Fial szemeiben könny csillogott, és nagyon ijedtnék tűnt.

High Pockets hirtelen azon kapta magát, hogy rokonszenvet érez a fiú iránt. Mindenekelőtt, mert olyan fiatal: High Pockets nagyon is tudta, mit érezhet most, az egységétől elvágva, sérülten az ellenség kórházában.

– Miért nem szerzel egy tolmácsot? – szólította meg az ápolót.

Alamo markáns arca most kifejezéstelen maradt: – Abban biztos lehetsz, hogy mindent bevetnek, mi? Némelyik megvolt vagy ötven éves is. Ez itt nem lehet több tizenöténel.

A tolmács egy szemüveges őrmester volt, a Katonai Szolgálati Erők váll-lapját viselte. Leült egy székre a német ágya mellett, és komoly hangon beszélni kezdett vele. Aztán felnézett a nővérrre. – Azt mondja, hasi sérülése van. Azt mondja, csak kímélő ételeket ehet.

A nővér megrázta a fejét. – Mondja meg neki, hogy nyugodtan megeheti azt, amit kapott – válaszolta. Méltatlankodva beletúrt a vörös hajába. – De hát nincs semmi abban az ételben, ami árthatna neki.

Az újabb párbeszéd végén a német megvonta a vállát és bólintott. A tolmács felvett egy kanalat, és etetni kezdte a levessel a fiút.

– Na nézzed már – horkantott Alamo –, nem édes látvány?

– Csuda finnyás a fiú – kontrázott High Pockets.

A fekete a könyökére támaszkodva átfordult a másik oldalára és felkuncogott. – Hát nem kiköpött übermensch a drága? Tudjátok, afféle minden-lében-kanál Superman.

A szemközti sor egyik amputált betegéből kitört a nevetés. – Megadtad neki, Shorty! – kiáltott. – Minden-lében-kanál Superman! Ha-ha!

– Csak épp az S betű helyett egy nagy lyuk van a hasán – tette hozzá egy összezúzott lábú beteg.

– Nevezd inkább Szuperfánknak!

– Hé, őrmester! Kérdezze már meg, mikor lesz peluscserre!

Ahány béna, beteg, sebesült volt, mind vadul nevetett. Ha volt is némi ingerültség abban, ahogy a német rovására derültek, látván a vézna karjait, a beesett, szörtelen arcát, nem tudtak rá igazán haragudni; már csak azért sem, mert ő is egy volt a többi ápolat között.

A német elfordította az arcát a kanáltól, és mondott valamit a tolmácsnak. A tolmács megvonta a vállait.

– Mit mondott, őrmester? – kérdezte az amputált.

A tolmács összeszorította az ajkait. Az egyet nem értés e jelén túl azonban nem engedett meg magának többet. – Azt mondja, túl nagy zajt csaptok. Nem tud enni.

Hirtelen csönd telepedett kórteremre. A beállt csendet a német hangos és panaszos hangja törte meg: – *Und mit einem Neger zusammen kann ich nicht essen!*

A fekete tüzér felállt. Nem mosolygott többé; arca megkeményedett, leolvasható volt róla minden frontvonalon eltöltött nap.

– Ne izgasd magad, Shorty – mondta mögötte Alamo.

– *Mit einem Neger...* – ismételte a német. Az ajka reszketett, de sikerült neki felemelnie a fejét.

A főnövér szabályos hátraarcot csinált, és szaporán távozott. A kétszárnyú ajtó nagyot csattant mögötte.

High Pockets érezte, hogy szinte megfagy a levegő, a feszültség végigsugárzott a gerincoszlopán, egészen az ujjá begyéig. Az egész az ágyúlövések utáni pillanathoz volt hasonlatos, az azt követő vészjósoló csendet idézte. Nem értett többet németül, mint a többiek, de a Neger szó jeges és fenyegető tisztasággal vált ki a mondatból. Az évődő ugratás egy szempillantás alatt halálos gyűlöletbe csapott át.

– Jól értettem, mit mondott. – A fekete lecsusszant az ágyról. – Erre minden nyelven ugyanazt a szót használják.

Alamo a vállára tette a kezét. – Nyugi, Shorty – suttozta. Alamo az ápolóhoz sántikált és megragadta a vállainál. – Vidd ki innen azt a szarrágót – mondta. A hangja meglepően parancsoló volt. – Vagy azt akarod, hogy a szemed láttára szedjék szét ezt a kuplerájt? Vigyed innét!

Az ápoló és a tolmács váltott néhány szót, aztán az előbbi elrohant, hogy előkerítse a főnövért.

A kórteremben lassacskán megnyugodtak az emberek. Aztán ebben a csendben megjelentek a betegszállítók, felrakták egy hordágyra a németet és kigurították. A tolmács, még mindig összeszorított szájjal, követte őket.

High Pockets a fal felé fordult. Anélkül, hogy látta volna, tudta, hogy senki sem néz közvetlenül Shorty-ra; hogy mindannyiukban ugyanaz a szégyen és zavar kavarg. Magában azt mondta, én a te oldaladon vagyok, Shorty. Te is egy vagy közülünk: katona. Épp annyira gyűlölöm azt a senkiházit, mint te.

Tudta, hogy Alamo, az amputált és a többiek mind ugyanúgy némán bocsánatot kérnek. És azt is tudta, hogy a háború még nem ért véget a számára, nem ért véget egyikük számára sem. Sem a sebesülés, sem a hazatérés, sem a civil ruha nem vet véget a háborúnak. A mellkasában fészkelő mély, nehéz fájdalom azt súgta: újabb álmatlan éjszakának néz elébe.

Gyuris Gergely fordítása

Jay Williams Buffalóban, New York államban született, 1914-ben. A nagy gazdasági világválság (1929-1934) légkörében nevelkedett, hatottak rá az első világháború utáni lázadó hangvételű írók. A Pennsylvanai Egyetem, később a Columbia Egyetem hallgatója, majd a színházzal való korai találkozás után végül a Group Theater sajtóügynöke lett. Amikor a második világháború elkezdődött, mint az Orosz Háborús Segélyszervezet szóvivője tevékenykedett; majd az Amerikai Gyalogság tagjaként Franciaországban és Németországban teljesített szolgálatot, ahol megsebesült. A háború alatt kezdett el írni, regényeivel, öt kötetre rúgó ifjúsági irodalommal és számtalan novellával szerzett magának nevet. (A ford.)